

Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi
Turkish Journal for the Spiritual Counselling and Care

Sayı: 3 • Haziran 2021 • 87-105
Issue: 3 • June 2021 • 87-105

Manevi Danışmanlığın Felsefi Temelleri Bağlamında Sokratik Doğurtma Yöntemi

Socratic Maieutic Method in the Context of
Philosophical Foundations of Spiritual Counseling

Emel Güvenç

Doktora Öğrencisi
Bursa Uludağ Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
E-posta: emelguvencsim@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2885-7826
Bursa / Türkiye

PhD Student
Bursa Uludağ University
Institute of Social Sciences
E-mail: emelguvencsim@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2885-7826
Bursa / Turkey

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Makale Türü • Article Type Araştırma • Research
Geliş Tarihi • Received 02 Mart 2021 • 02 March 2021
Kabul Tarihi • Accepted 02 Mayıs 2021 • 02 May 2021

Ö z e t

Manevi danışmanlık ve rehberlik, seküler danışmanlıktan farklı olarak günümüz dünyasının insanına, manevi kaynaklardan beslenerek destek verme eğilimindedir. Ölüm, yalnızlık ve yabancılaşma gibi birçok varoluşsal durumla başa çıkmaya çalışan modern birey için alternatif bir danışmanlık türü olarak gündeme gelen manevi yönelimli danışmanlık, hayatın zorlu durumlarına karşı danışanlara yardımcı olmayı hedeflemektedir. Benzer şekilde pratik felsefe de insanın sağaltımı için çaba sarf eder. Onun gerçek mutluluğa ulaşma yolları üzerine düşünce üretir. Bu bağlamda sokratik felsefe, bedenden ziyade ruhu önemsemeyi, erdem eksenli yaşamayı ve doğurtma yöntemini kullanarak bireyde iç görü geliştirmeyi amaçlamasından dolayı manevi danışmanlığa katkı sağlayabilecek niteliktedir. Sokrates'in doğurtma yöntemini, manevi danışmanlığın yöntemleriyle ilişkilendirdiğimiz makalemizde temel amacımız manevi danışmanlık alanına felsefi düşün ekseninde bakabilmektir. Makale boyunca Sokrates'in söz konusu edilen 'doğurtma (maieutic) yöntemi' manevi danışmanlık ile ilişkilendirilerek işlenmeye çalışılacaktır. Nitekim manevi danışmanlık alanında da bireyin kendisiyle ve çevresiyle kurması beklenen nitelikli iletişimin önemi aşikârdır. İki aşamalı olan sokratik yöntem öncelikli olarak ironiyle başlar. Sokrates, hiçbir şey bilmediği iddiasıyla muhatabına sorular sorar ve ona aslında çok iyi bildiğini sandığı hususlarda yanılıyor olabileceğini hissettirir. Bir sonraki aşamadaysa Sokrates'in yaptığı düşünsel bir doğurtma olacaktır. Bu süreçte kendisini ebe olarak konuşturarak Sokrates, insanların ruhlarında zaten var olduğuna inandığı ahlaki doğruları ortaya çıkartmayı yani onları doğurtmayı hedefler. Bu doğurtma sürecinde normal bir ebenin doğurana verdiği desteği Sokrates de gebe ruhun gerçek bilgiye ulaşması uğruna verir. Bu, bir tür yoldaşlık, bir tür rehberlik ilişkisidir. İşte tam da bu noktada Sokrates ile manevi danışmanın yolları kesişir. Danışanla kurulan sokratik diyalog, içtenlikli bir ortamda onun kanaatlerinin sınanmasına olanak sağlar. Amaç, bir ebe olarak danışmanın, danışanın doğumuna yardımcı olmasıdır. Makale boyunca bireyin kişisel felsefi iç görüşünün geliştirilmesinin, kendilik bilincinin oluşturulmasının, varoluş üzerine anlam üretebilmesinin önemi üzerinde durularak manevi danışmanlığın da alanına giren bu hususlara felsefi perspektiften yaklaşılmaya çalışılacaktır. Ayrıca manevi danışmanda olması gereken yeterlilikler sokratik diyaloglarda aktive edilen iletişim yöntemleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılacaktır. Dolayısıyla makalenin amacı, sokratik doğurtma yöntemini manevi danışmanlık ve rehberliğin felsefi temelleri ekseninde ve modern manevi danışmanlık uygulamaları paralelinde incelemektir.

A n a h t a r K e l i m e l e r

Manevi danışmanlık ve rehberlik • Felsefe • Sokratik diyalog
Sokratik doğurtma yöntemi • Kendilik bilinci

A b s t r a c t

Spiritual counseling and care tend to support the people of today's world by feeding on spiritual resources. Spiritually oriented counseling, which comes to the fore as an alternative type of counseling for the modern individual who struggles with many existential situations such as death, loneliness and alienation, aims to help counselee against difficult situations of life. Similarly, practical philosophy strives for human healing. He develops reflection on the ways for him to reach true happiness. In this context, Socratic philosophy can contribute to spiritual counseling because it aims to care for the soul rather than the body, to live with virtue and to develop insight in the individual by using the method of maieutic. Our main purpose in our article, which we associate Socrates' maieutic method with the methods of spiritual counseling, is to look at the field of spiritual counseling in the axis of philosophical thought. Through this method, he aimed to transform his dialogue with his interlocutor into a quality relational process. Throughout the article, Socrates' mentioned "maieutic method" will be examined in connection with spiritual counseling. As a matter of fact, the importance of qualified communication that the individual is expected to establish with himself, and his environment is obvious to the field of spiritual counseling. Socratic method with two stages, starts with irony. At the first stage, Socrates asks his interlocutor with the claim that he knows not anything and makes him feel that he may be wrong in what he thinks he knows very well. In the next stage, it will be an intellectual maieutic by Socrates. Socrates, who acts such as a midwife in this process, aims to reveal the moral truths believed to already exist in people's souls. In this birth process, Socrates supports the pregnant soul for the sake of reaching real knowledge. This is a kind of comradeship, a kind of guidance relationship. Socratic dialogue with the counselee enables his doxas to be tested in a sincere atmosphere. The aim is that the counselor, just like a midwife, helps the counselee to be born. Throughout the article, the importance of developing the individual's personal philosophical insight, creating self-consciousness, and making sense of existence will be emphasized, and these issues, which are also the field of spiritual counseling, will be approached from a philosophical perspective. Therefore, the aim of the article is to examine Socratic maieutic method in the axis of philosophical foundations of spiritual counseling and guidance and in parallel with modern spiritual counseling practices.

K e y w o r d s

Spiritual counseling and care • Philosophy • Socratic dialogue
Maieutic method • Self conscious

Giriş

Manevi danışmanlığın etkin olarak kullanılan metotlarından olan konuşma ve teselli metodu; danışmanın muhatabını etkin bir şekilde ilgiyle dinleyerek uygun sorularla onun kendini açmasını sağlayarak kendi problemini yine kendisine çözdürme yöntemidir. Bu açıdan bakıldığında manevi danışman bir problem çözücü ya da bir nasihat edici olarak görülmez. O, muhatabının alternatifler üretmesine, doğru seçimler yapmasına, kurduğu diyalog aracılığıyla muhatabının kendi kendisine yardım etmesine yani kendisini değiştirmesine, geliştirmesine yardımcı olur. Fakat tüm süreç boyunca unutulmaması gereken; danışmanın doğru sorular sorabilmeyi, sözlü-sözsüz başarılı iletişim kurabilmeyi, doğal ve içten olabilmeyi, muhatabını gerçekten anlamayı ve muhatabı tarafından gerçekten anlaşılmayı sağlamanın gerekliliğidir (Ağılkaya Şahin, 2016).

Danışmanlık ilişkisindeki diyalogsal süreçte amaç danışanı ikna etmek değil ona yardım etmektir. Diyalog, tartışma ve iknadan farklı bir süreçtir. Bu süreçte muhatap, nesneleştirilmeksizin, özgün varlığıyla merkezi konumda görülmelidir. Bugün manevi danışmanlık uygulamaları, insanın kendilik bilincini arttırıcı diyalog türünden yardımı içerir. Bu açıdan yaklaşıldığında manevi danışmanlık, sıkıntı içerisindeki insanı iyileştirme amacına binaen onu kendisiyle barıştırmayı hedefler. Bir bakıma bu süreç insanın olgunlaşmasına imkân tanıyarak onun kişiliğini geliştirebilir. Bu süreçten geçen bir danışan için yeni yaşam alanlarının, yeni bir geleceğin ve sevinç yüklü bir yaşamın kapıları açılabilir (Ağılkaya Şahin, 2016).

M. Klessmann, Antik felsefeyle ilişkilendirerek danışmanlık başlığı altında değerlendirebileceğimiz 'bakım' (*sorge*) kavramını farklı açılardan ele alır. İlk olarak; muhatabına ilgi göstermek, onu etkin şekilde dinlemek, kişisel teolojik-etik duruşunu belli ederek ona katılmak, Tanrıyı yardıma çağırmak, bakım kavramının içeriğini oluşturur. Farklı bir açıdan yaklaşıldığındaysa bakım; insanın 'ben' olmanın imkânlarıyla tanışması için, ruhsal olgunluğa, erdemli bir varoluşa ulaşması için kendine yönelik bakımı olarak içeriklendirilebilir. Sokratik düşünümde bunun anlamı, insanın bedensel arzularından kurtulup gerçeklik, adalet, iyilik peşinde giderek aynı zamanda topluma da faydalı olma uğraşısıdır. Bu bağlamda kendine bakmanın ilk koşulu kendini bilme yolunda mesafe katmaktır. Ancak kendine dair farkındalığı yüksek olan insan kendini tedavi edebilir. Sokrates'teki bu kendilik bakımı, kadim bilgeliğin de telkin ettiği gibi insanın kendini bir bilme objesi edinmesine bağlıdır. Sokrates'de ifadesini bulan kendilik bakımı Tanrı tarafından da teşvik edilen bir ruh bakımıdır. O'na göre; ruhun kendisi için iyi olan, Aşkın Olan için

de iyi olanla örtüşür (M. Klesman'dan akt. Ağlıkaya Şahin, 2016).

Manevi danışmanlığın yakın amaçlarından olan danışanın kendi sorununu tanımlamasına katkıda bulunmak, danışanın kendisine ve problemine dıştan bakabilmesini sağlayacak iç görüş geliştirilmesine yardımcı olmak (Koç, 2016: 68) umuduyla kadim filozof Sokrates'in örneğinden yararlanılabilir. Kendini bilme düsturu kapsamında değerlendirilebilecek iç görüş kazanımı; danışan üzerinde manevi danışmanlığa gereksinim hissettiren olumsuz durumların anlaşılmasında, onlarla baş edilebilmesinde ilksel hedeflerdendir. Bu süreçte danışmanın göreviyse, danışanda kendisine ve çevresine yabancılaşmaya neden olan koşullara dair farkındalık uyandırmak ve danışana manevi kaynaklardan güç alarak yardımda bulunabilmektir. Böylelikle danışan çevresiyle ilişkisini doğru değerlendirebilecek ve ayrıca kendisiyle arasındaki buzları eritebilecektir. Böylelikle danışanın sorunlarıyla yüzleşerek kendi gücünün farkına varması ve kendini dönüştürmesi, kendi olabilmesi sağlanabilecektir (Koç, 2016: 69-70). Manevi danışmanlığın amaçlarından olan kendiyle barışık birey olma yolunda mesafe kat edebilecektir.

Makale boyunca manevi danışmanda bulunması gereken eğitsel, kişisel, iletişimsel yeterlilikler Sokrates'e dolayısıyla Sokratik diyaloga atıfta bulunularak ele alınacaktır. Bu yeterliliklerden bir kısmı şunlardır: Güzel konuşma becerilerine sahip olma, açık, net ve anlaşılır bir dille konuşma, iyi bir dinleyici olma, kişiler arası ilişkilerde içten ve doğal olma, farklılıklara saygılı olma, görev yaptığı sosyo-kültürel ortamı bilme, insanları tavırlarıyla rahatlatılabilme, kendi kişisel sorunlarıyla başa çıkabilme, soru sorma becerisine sahip olma, empatik düşünebilme ve davranabilme, beden dilini etkin kullanabilme, insanlara herhangi bir baskı uygulamama, iyi gözlem yapabilme, gerektiğinde danışanı kime yönlendireceğini bilme, söz ve davranışlarında birbiriyle tutarlı olma, gerçekçi, mantıklı ve sabırlı olma vb. (Ayten ve ark., 2018: 248-249).

Manevi danışmanlık alanının felsefi temelleri üzerine Türkiye'de yok denilecek kadar az sayıda çalışma yapılmıştır. Oysaki manevi danışmanlık ve felsefe birbirinden çok fazla istifade edebilir alanlardır. Bu bağlamda manevi danışmanlık uzmanları kadim filozof Sokrates'in felsefesinden ve onun aktif olarak uyguladığı doğurtma yönteminden yararlanabilirler.

a. Sokratik Doğurtma Yöntemi

“Biri düşünceleri için ebe arar; diğeri de yardım edecek birini; işte böyle olur iyi söyleşi.” (Nietzsche, 2010: 89)

Somut ve pratik felsefeye geçişin öncülerinden olan Sokrates

(M.Ö. 469-369) tüm hayatı boyunca insanlara, bedenlerinden ziyade ruhlarına itina göstermeleri gerektiğini anlatmıştır. Uyuyanları uyandırmak, hayatın anlamını düşündürmek, gerçek iynin nelğini buldurmak için O, gelip geçici bedene ve maddi değerlere kıyasla kalıcı olana yani gerçek değerın kaynağı olan ruha yatırım yapılmasının önemini vurgulamıştır. Sokrates, ruhu akılla, insanın rasyonel yetileriyle özdeşleştirmiştir. Doğru yaşamanın önemini, doğru yaşamak içinse doğru düşünmenin zorunluluğunu göstermeye çalışmış ve insanlarda hakikat aşkı ve erdem sevgisi uyandırma savaşı vermiştir. Fakat Sokrates söz konusu olduğunda hep gündemde duran bir muğlaklıktan söz edilebilir. Ahmet Cevizci buna “Sokrates Problemi” der (Cevizci, 2016: 134-136). Bu problem; onun felsefi görüşleri üzerine başkaları tarafından söylenenler ve yazılanlar dışında kendi kaleminden gelen bir bilgiye sahip olunmamasından kaynaklanır. Çünkü bilindiğı üzere Sokrates, kendisinden geriye hiçbir yazılı eser bırakmamıştır. O’nun felsefesine ilişkin bilgiyi büyük oranda Platon’un diyaloglarından elde ederiz.

Manevi danışmanlık bağlamında ilham alabileceğimiz bir filozof olan Sokrates’in öğrencisi Platon ilk kez ‘ruh bakımı yapmak, ruha bakmak’ ifadelerini *Sokrates’in Savunması* (Eflatun, 1998) adlı eserinde kullanır. O’na göre ruh terbiye edilmeye ihtiyaç duyar. Platon’un *Lakbes* diyalogunda Sokrates; “Ruhun eğitiminde kim daha ustadır? Ruha kim iyi bakıp, onu gözetebilir?” (Platon, 2011b: 44) soruları üzerinden para, şan, şöret gibi geçici şeylerdense insanı, kalıcı olana, ruha yönelmeye teşvik eder. Bu haliyle Sokrates’e göre felsefe, manevi olanı ötelemeyen bir felsefe olarak anlaşılabilir.

Sokrates, insanlarla yüz yüze ilişkide bulunmaktan, onlarla konuşmaktan, tartışmaktan yani kanlı canlı felsefe yapmaktan yanadır. Bu nedenle sokakta, pazarda, idman yerlerinde her türden insanla, hayat, ölüm, mutluluk, erdem, dini olan gibi belli başlı meselelere dair bilinç uyandırmaya çalışır. Paradoksal bir şekilde hiçbir şey bilmediğini iddia eden Sokrates, insanlara temel prensipleri olan bir öğreti sunmaz; samimi ve doğal iletişim tercihiyle düşüncelerini yazıya dökmek yerine şifahî etkileşimle yetinir (Arslan, 2006: 91-92).

Sokrates’in ebelik yönteminin manevi danışmanlık ve rehberlikte uygulama alanı bulup bulmayacağını tartışmazdan önce metaforların doğası gereği eksik olduklarını, kesinlikten uzak ama düşündürücü olmaya yakın olduklarını hatırlamakta yarar vardır. Günümüz perspektifinden bakıldığında Sokrates’i bir manevi danışman gibi düşünmek O’na da manevi danışmanlara da haksızlık olur. Nitekim Carl Rogers’in etkili bir

danışmanlık için gerekli gördüğü, manevi danışmanlık hizmetinde de olması gereken gizlilik, empati ve koşulsuz saygı gibi değerleri O'nun diyaloglarında tam olarak örneklendiremeyiz (ayrıca günümüz danışanları da Sokrates'in muhataplarıyla aynı bağlamda değildirlir). Tim Lebon'a göre; Sokrates, muhataplarının bilgilendirilmiş rızasını da dikkate alıyor değildir. Oturum için hazırlık yapmaz ve gizlilikle ilgili herhangi bir kaygısı yoktur. Diyalog sürecinde muhatabından daha çok kendi konuşmayı yeğler. Bazen muhatabından öğrenecek çok şeyi olduğu hissini uandırma gayretiyle ironik olabilirken duygusal destek kaygısıyla kendisini onların yerine koyarak empatik davranma ihtiyacı duymaz. Her koşulda saygı, hususunda da Sokrates sınıfta kalır. Çünkü O'nun saygısı karşısındaki bilgeliğiyle doğru orantılıdır (Tim Lebon, t.y.). Sokrates'in kaygıları, cesaret, dindarlık, sevgi gibi etik kavramlar üzerinedir. Bu nedenle konusu oldukça dardır. Oysa modern danışmanlar daha spesifik sorunlarla uğraşırlar. Dolayısıyla modern manevi danışmanların bağlamıyla Sokrates'in faaliyet gösterdiği bağlam arasında elbette farklılıklar vardır. Manevi danışmanlık; bir veya daha fazla danışma oturumu için gelen istekli danışanlarla, alanda eğitim almış danışmanlar arasında gerçekleşir. Yüzyıllar öncesinin Atina'sına döndüğümüzde ise aktif olarak yurttaşlarıyla hiçbir ücret talep etmeden diyalog kuran bir Sokrates'le karşılaşırız. Ancak tüm bu farklılıklara rağmen manevi danışmanlık perspektifinden Sokrates'e baktığımızda bugünün danışmanlarıyla O'nun arasında yöntemsel ve amaçsal benzerlikler bulgulaşabiliriz. Öncelikle Sokrates, diyalog boyunca haklı olarak kendisini ebe statüsünde değerlendirerek muhataplarının kendi fikirlerini doğurmalarına aracı olduğunu söyler ve özerk çözümler arayışında onlara rehberlik eder. Hem danışman hem de Sokrates; insanın, incelenen bir yaşama, mutluluğa ulaşmasını hedeflerken bunu diyalog yöntemiyle yaparlar. Ne Sokrates ne de danışmanlar yanıtları kendilerinin bildiğini iddia etmezler ve diyalogdaki ortaklarının özerkliğine saygı duyarak ortaya çıkan görüşlerin Sokrates'in, danışmanların ya da diğerlerinin değil sadece danışanların ya da muhatapların bulguları olduğunu vurgularlar. Dolayısıyla her ikisi de diyalog yoluyla düşünmeyi kolaylaştırmayı, mutlu bir hayata ulaşma yolculuğunda bireye yardımcı olmayı ve onun ruhunu kurtarmayı amaçlarlar. Ayrıca insana ve onun dönüşebileceğine sonsuz bir güven beslerler. Diyalog süresince şimdi-burada olan, muhatabına odaklanan, oldukça doğal ve içten davranan, yapmacık tavırlardan özenle kaçınan ve karşısındaki zihinsel sağaltımını gerçekten dert edinen Sokrates, danışmanlık uygulamasında yer yer model alınabilecek tarihsel bir şahsiyet olarak karşımızda durur. Bu kısa ön bilgidен sonra felsefi ebeliğin işlevselliği konusuna biraz daha yakından bakabiliriz.

a.a. Sokratik Yöntemde Diyalojsal Süreç

Garamon Sokrates, diyalogları boyunca kendisini bir öğretici olarak takdim etmez, aksine O, kendisinin de bu süreçte etkileşim içinde olduğu insanlardan öğreneceği çok şeyi olan bir öğrenci gibidir. Dolayısıyla Sokrates'in yaptığı vaaz vermek değildir. Bu nedenle O'nun yöntemine en uygun olan süreç, birebir konuşmayla gerçekleştirilen diyalojsal süreçtir. Bu süreçte O, insanların ruhlarında zaten mevcut olan ahlaki doğruları ortaya çıkartmayı yani onları doğurtmayı hedefler. Sokrates'in bu doğurtma yönteminde hareket noktası tüm insanlarda potansiyel olarak gerçekliğin bilgisinin var olduğuna duyduğu inançtır. Tam da bu noktada Ahmet Arslan şu soruların yanıtını arar: "Eğer bütün insanlar ruhlarında ahlaki erdemlere sahiptirler neden erdemli davranmamaktadırlar?" Sokrates, onun felsefi düşüncelerinden çıkarabileceğimiz kadarıyla, böyle bir soruya yanıt niteliğinde; onların henüz tam ve bilinçli olarak bu erdemlerin farkında olmadıklarını söylerdi. Bu durumda Arslan için ikinci soru gündeme gelir: "İnsanlar neden dolayı bu erdemlerin farkında değillerdir?" Bu soruya yanıt niteliğindeyse Sokrates'in şöyle söylediği düşünülebilir: İnsan sadece ruhsal, akılsal bir varlık değildir, aynı zamanda bedensel ve duysal bir varlıktır. Bedenin kendisi ise duygulanımlarıyla, tutkularıyla çoğu zaman ruhun ve aklın gerçeklerini kapatmakta, yargılarını karartmakta ve bu gerçeklerin görülmesini engellemektedir (Arslan, 2006: 123).

Sokrates'in doğurtma yöntemi bir tür düşündürüp buldurtmadır. Sokrates bu yöntemle muhatabına sorular sorarak doğruyu buldurmaya çalışır. Böylelikle O, konuştuğu insanların tartışma sırasında gerçek bilgiye ulaşmalarını yani doğurmalarını sağlar. Bu bir bakıma insanın zihninde taşıdığı ama zihninde taşıdığından habersiz olduğu bilgiye ulaşma yöntemidir (Timuçin, 2004:164). Denilebilir ki: Sokrates'in bilgi kuramında sağlam bilgiye ulaşmanın en emin yolu disiplinli diyalog aracılığıyla entelektüel bir ebe gibi davranarak tanım doğurtmaktır. Sokratik yöntemle muhabata akıllıca sorular sorularak öncelikle muhababın kendisini açması sağlanır. Daha sonra bu açık edilen düşünceler bir nevi si-gaya çekilir ve diyalog ilerledikçe temellendirilmemiş inançlar elenir. Bu yöntemle hedeflenen gerçekçi bir uslamlama aracılığıyla muhababın özerk bilgiye ulaşması sağlanır. Bu bağlamda Sokratik doğurtma yöntemi; bireyin kendine has olanı ortaya çıkarmasında ve gerçek bir bilinçlilik haline ulaşmasında etkin bir metot olarak görünür (Yücesoy, 2006: 178).

a.b. Sokratik Yöntemin Aşamaları

Sokrates'in yöntemi iki aşamalıdır. Birinci aşama, alay (*eironeia*)

aşamasıdır. Bu evrede Sokrates, muhatabının zihnini yanlış bilgilerden arındırma çabasına girer. Kendi bilgisizliğinden yola çıkarak bir şeyler öğrenmek istercesine muhatabını sorgular ve ona aslında çok iyi bildiğini sandığı hususlarda yanılıyor olabileceğini hissettirir. Diyalogun başında muhatabının sanı (*doxa*) düzeyindeki kabullerini benimser görünerek onu sorularıyla diyalogun içine çeker. Bununla birlikte, başkalarının bu tür sanılarını ifade etmesini sağlamak için kendisini bilgisizlik içindeymiş gibi sunar. Bu haliyle O, yöntemsel bir ironiyle yol alır. Amacı, diyalog sürecinde muhatabı tarafından doğru bilinenlerin yine muhatabın kendisi tarafından sınanmasını sağlamaktır. Bu aşamada bildiğini savunan kişinin aslında hiçbir şey bilmediği kendisine gösterilir. Bundan sonraki aşama, doğurtma (*maientike*) aşamasıdır. Sokrates önceki evrede yanlış bilgilerden arınmasına önyak olduğu kişiyi bir sonraki evrede bilgilenmeye yöneltir. Onun yaptığı, her insanda olduğuna inandığı iyilik ve bilgi tohumunu yeşertmeye katkıda bulunmaktır (Timuçin, 2009: 212). Bir önceki aşamada insanın bilinci üzerinde bir tür mıntika temizliği yapan Sokrates bir sonraki aşamada, insanı, doğru eyleyebilmesi için ruhunda örtük olarak bulunan erdem bilgisine yani gerçek mutluluğa ulaştırmayı amaç edinir. Bu yanıyla Sokrates kendisini, ana rahminde var olanın gün ışığına çıkmasına aracılık eden ebeye benzetir. O da tıpkı bir ebe gibi doğurtur. Fakat bu doğurtma, insan ruhunda gizil olarak bulunanın açığa çıkarılmasını sağlar (Ağaoğulları, 2015: 82-83).

Tıpkı Sokrates'in yaptığı gibi manevi danışmanlık sürecinde de problemlili durumun tespitine yönelik, danışanın algıları, duyguları ve düşünceleri anlaşılmalı çalışılır. Bunu sağlamak için danışman sorularıyla muhatabını açmaya odaklanır. Sonrasında danışanın duyguları ve düşünceleri incitilmeden, onun duygu ve düşüncelerindeki tutarsızlıklarla, ilişkilerle yüzleşmesi sağlanır (Topuz, 2014: 5-12).

Sokrates'in temel prensibi, insanın hem kendi edimlerini belirleyen ereği hem de varoluşunun ereğini kendisinden hareketle bulması ve hakikate kendi başına ulaşması gerektiğidir. Bu bağlamda Hegel'e göre; Sokrates'in öğretisi aslında öznel ahlakıdır. Sokrates'ten önce Atinalılar öznel açıdan değil, nesnel açıdan ahlaklıydı, çünkü erdemli olup olmadıklarını bilmeksizin, erdemlilik üzerine eleştirel düşünmeksizin yaşıyorlardı. Bu nedenle Sokrates'in diyalogları kendi sosyal çevresinde bir tür bilinçlilik uyandırma çabasıydı. Fakat bunu yaparken kullandığı yöntem; nasihat etme, tembihleme veya bir öğretiyi benimsetme şeklinde değildi. O'nun diyalogu yavanlıktan kurtulmuştu, yapay, sıkıcı ve tekdüze değildi. Samimiydi ve O, içsel bir güdülenmeyle hareket ediyordu (Hegel, 2018: 348-358). Arslan'a göre; Sokrates'de örnekliliğini gördüğümüz gibi,

diyalog esnasında dışarıdan empoze edilen bir öğreti yoksa muhataplardan sadece kendi kendileriyle konuşmaları, kendi ruhlarını açıp ona bakmaları, bizzat kendileriyle diyalog kurmaları isteniyorsa ve onların içine düşmüş oldukları tutarsızlıklara, çelişkilere işaret etme yönünde tamamen biçimsel bir müdahalede bulunmakla yetiniliyorsa ve sonuçta onların ruhsal bir doğum yapmalarına ön ayak olunuyorsa burada güvenilir bir yöntemin kullanıldığından söz edilebilir (Arslan, 2006: 120). Nitekim Sokrates'in diyaloglarıyla yapmak isteği tam da budur.

Sokrates'in, diyalog kurduğu kişilere, tabiri caizse balık vermeyi değil balık tutmayı öğretmeyi amaçladığı söylenebilir. Burada balık tutmayı öğretmek, yöntemsel olarak felsefi düşünmeyi teşvik etmeye eşdeğerdir. Bu yöntemle bireyin kendisiyle yüzleşmesi, tutarsızlıklarının farkına varması sağlanır. Bu yüzden O'nun diyalogları, başı sonu belli öğretiler silsilesi olarak görülmez ve teorik ya da dogmatik bir sunuma dönüşmez. O'nun diyaloglarının sonunda hissedilen askıda kalmışlık, tamamına erdirilmemişlik duygusunun sebebi tam da budur (Saygın, 2011: 35). *Elenchus* yani sokratik yöntem, muhatabının düşüncelerinin tutarlı olabildiğini ve ciddi bir sınamada ayakta durabilmesini sağlar. Danışman ve danışan hakikate ulaşma noktasında yöntemsel bir birliktelik sağlayabilirlerse arı duru bir düşünüşe sahip olabilirler. Danışman kendi görüşlerini benimsetmeye çalışmadan, danışanın kendi kabullerine eleştirel olarak bakabilmesine olanak sağlarsa Sokratik yöntem etkin şekilde kullanılabilir.

a.c. Sokratik Misyon

Bir ebe olarak Sokrates'in misyonu, muhatabının geleneksel kabullerden, ezbere bilgilerden kendisini yalıtarak gerçekte kim olduğuna ya da kim olmak istediğine ilişkin iç görüşü geliştirmesine vesile olmaktır. Bu tavrıyla Sokrates, insanları, kendi hayatlarını sorgulamaya çağırır. Böylelikle O, muhatabında, üzerine düşünülmemiş bir hayatın yaşanmaya değer olmadığına ilişkin bir farkındalık uyandırır. Bu farkındalıkla hareket eden birey kendisini dönüştürecek olan gücü yoldaş pozisyonundakilerin (Sokrates ya da bir danışman hatta Tanrı) desteğiyle de olsa yine kendisinde bulmak zorundadır. Kierkegaard'ın dediği gibi "... *Hakkikat yoksunluğunu ancak kendim keşfedebilirim, çünkü bütün dünya bilse dahi o ancak ben keşfedersem keşfedilmiş olur, daha önce değil.*" (Kierkegaard, 2005: 18). Bu sorgulamayla yüzleşenler; olup bitenler üzerine daha önce hiç düşünmediklerini fark ederek ortaya çıkan düşünsel boşlukla yüzleşmek zorunda kalırlar. Sonuçta ortaya çıkan kafa karışıklığı arzulan bir kafa karışıklığıdır. Muhatabın bilgisizliğini fark edip buna hayret etme boyutu ve bu bilgisizlik karşısında şaşırıp ne yapacağını bilememe hali yine

olumlanan bir haldir. Bu bağlamda Sokrates, bilgi ve sanı arasındaki ayrımı vurgular. Sanılar; üzerine eleştirel düşünme gerçekleştirilmeden kabul edilen, derinliğine değerlendirilmeden onaylanan ve dolayısıyla dışarıdan aktarılan inançlar, kanaatlerdir. Sofistlerde görüldüğü gibi eğer diyalogda tarafların birinde eğitimden çok ikna; tarafların diğerinde ise etkin düşünceden çok edilgin kabul varsa burada bilgiye dayalı olmayan dışsal bir yöntemden söz edilebilir. Sokrates'e göreyse; bilgi, sanının aksine, biteviye sorgulanan, derin tefekkür yoluyla irdelenen ve ancak bu yolla kişinin kendisine mal edilebilecek olandır. Bu bağlamda eğer, kişinin düşüncelerini kendi üzerine yönlendirmesi, kendini araştırma nesnesi edinmesi sağlanamıyorsa, danışman pozisyonundaki kişi ne kadar güzel ve etkili konuşursa konuşsun istenilen farkındalığı uyandırmayı ve kişinin kendisine ilişkin yeterlilik hissini doğurtmayı başaramayacaktır. Dolayısıyla, diyalog esnasında yapılan, gerçekleri serimleyici konuşmalar, öğütlerle harmanlanmış değerlendirmeler, problemler için sunulan hazır reçeteler kişiyi kendi üzerine iç görü geliştirme ve kendine malik olma boyutuna getiremeyecektir (Versenyi, 2010: 179-180).

Sokrates, bir tür sorgulama ve çürütme metodu olan diyalektik yöntemiyle, varoluşun anlamı, Tanrısal olanın neliği, iyinin mahiyeti, bir erek olarak mutluluğa götüren araçlar, bilgeliğin koşulları, erdemlerin gerekliliği gibi birçok hususta muhatabında bilinçlilik uyandırmayı amaçlar (Akdemir, 2016: 57). Hadot'a göre bir ebe olarak Sokrates, birini diğerinden ayırt etmeksizin tüm insanların iyiliği arzuladığına inanır. O'na göre erdem, bilmektir. İyiliği bilen iyilik yapar, iyiliğin bilgisine sahip olmayansa sırf bu yüzden kötü olur. Dolayısıyla filozofun görevi; muhatabına gerçek iyinin ve gerçek değer ne olduğunu buldurtmaktır. Sokrates bu yüzden sınanmış bilgiyi doğurtan bir ebedir (Hadot, 2017: 44).

Sokrates'e göre; muhatabı bilgiye ulaşmaya yönelik kendi araştırmasına başlatmanın yolu; ona sanılarla gelen güvenli bir duruş kazandırmak değil; onun aslen kendi bilgisizliğinin ayırdına varmasını sağlamaktır. Bu yolla kişi gerçek bilgiye ulaşmayı erekleyen bir araştırmaya girişebilecektir. Bu bağlamda ele alınabilecek olan doğurtma yöntemi, bilginin yoktan var edilemeyeceği kavrayışına dayanır. Diyalog sürecinde Sokrates, daha önce kısmen değinildiği üzere, muhatabında zaten var olanı gün ışığına çıkarabilmesine yardımcı olan rehber pozisyonunda konuşlanır. Bu yüzden Sokrates'le muhatap arasındaki ilişki; ebeyle doğum aşamasına gelmiş olan kadın arasındaki ilişkiyle paralellik gösterir. Ebenin ilaç takviyesiyle, sağaltıcı psikolojik destekle doğurana sağladığı desteği; Sokrates de gebe ruhun bilgiye duyduğu gereksinimin farkına varmasını sağlayan ustalıkla bir sorgulamayla yapar. Doğum sancıları başladığında

rehber olarak Sokrates, muhatabının kendi benine ilişkin bilgiye ulaşabilmesine yardımcı olur. Burada rehber, bilgiyi veren kimse değil bilginin doğumuna vesile olan bir aracı faktördür. O, muhatabının ulaştığı bilgiyi sınar. Bunu ciddi bir sorgulamayla, eleştirel düşünmeyle yapar. Rehber, ancak muhatap bildiğinin hesabını verdiğinde, ürettiğini uslamlama yoluyla savunabilir hale geldiğinde tatmin olur. Burada rehber pozisyonundaki Sokrates, ezbere kabullenilmiş sanıların sınanmadan kabullenildiği pozitif bir öğretilere karşın çürütme (*elenchus*) yöntemini aktive eder (Verseyi, 2010: 185-187).

b. Sokratik Bir Ebe Olarak Manevi Danışman

Manevi danışmanlık ve rehberlikte Sokrates'in ebe pozisyonu, çağdaş bireyin kendini anlama sürecinde danışmanın danışanına yardım eli uzatışı olarak yorumlanabilir. Danışanla kurulan Sokrates tarzı diyalog, içtenlikli bir ortamda onun sanılarının sınanmasına olanak sağlar. Burada danışmanla danışanın birbirleriyle üst-alt ilişkisi olmaksızın kurdukları bir iletişim söz konusudur. Danışanla kurulan bu ilişkiyel süreç danışman için de bir tür kendini dönüştürme imkânını içinde taşır. Bu süreçte danışman bir yandan danışanın dünyasına bakarken diğer yandan da kendi dünyasına bakarak yol almalıdır (Dirk & Faurie, 2011: 101-112). Diyalogsal süreçte danışanın kendisini anlama yolunda kat ettiği merhaleler boyunca danışmanın da kendisine yönelik farkındalığı gelişebilir.

Manevi danışmanlar, yeri geldikçe hiçbir şey bilmediğini yöntemsel olarak diyaloglarında işlevselleştiren Sokrates'e öykünebilirler. Dolayısıyla danışmanlar, danışanın, neyin iyi neyin kötü olduğu bilgisini edinmesinde yöntemsel olarak Sokratik davranabilirler. Amaç, bir ebe olarak danışmanın, danışanının doğumuna yardımcı olmasıdır. Bir danışman, danışan adına doğum yapamaz. Bunu ancak danışanın kendisi yapabilir. Açıklamak gerekirse; danışan kendi doğrularını, inançlarını, kabullerini yine kendisi belirlemelidir. Fakat bunların temellendirilmesi gerekir ve bu da ancak söz konusu düşüncelerin akla uygunluğuyla, tutarlılığıyla mümkün olur. Bunu başarmak içinse ebe yani danışman, bir rehber, bir yoldaş olarak bireyin düşünsel doğumunda ona eşlik eder.

Platon, *Euthyphron* adlı yapıtında Sokrates'in Euthyphron ile dine uygun olanın neliği üzerine girdiği diyalogu aktarır. Euthyphron, dini temellere dayanarak kendi öz babasını, işçilerinden birisinin ölümüne neden olmakla itham etmektedir. Sokrates ise bu vesileyle Euthyphron'a, dine uygun olan ve dine uygun olmayan üzerine temel inançlarını ve Tanrılara yüklediği anlamları tekrardan düşünmeye yönelten sorular sorarak ondaki gerçek bilgiyi doğurtmaya girişir. Sokrates'in buradaki asıl

amacı, Euthyphron'un dini olan üzerine mevcut sanılarını yerinden edip, bunların yerine O'nu dini olanın gerçek bilgisini ikame etmeye yönelmektir. Bu bağlamda Sokrates'in 'bilmediğini bilmek' düsturu atılması gereken ilk adım olarak kabul edilebilir (Platon, 2011a). Bilmediğini idrak eden birey için daha sonraki aşama doğuma doğru ilerleyen aşama olabilecektir.

Platon'un, *Theaitetos* adlı diyalogunda, Sokrates'in genç Theaitetos'u sürekli sorguladığını okuruz. Burada Sokrates, ebelik sanatını anlatır ve gerçek bilgi üzerine konuşur. O'na göre; ebelik sanatı, iyi insanları doğurtmak için, Tanrı'nın Sokrates'e hediyesidir (Platon, 1986: 179). Fakat bu doğurtma süreci, tıpkı bedensel doğumda tecrübe edildiği gibi sancılı bir süreç olacaktır. Theaitetos, Sokrates'in gündeme getirdiği problemleri, kendisinin de gerçekten hissederek bir çıkış yolu aradığını fakat bulamadığını ve başkalarının çözüm önerilerinden de etkilenmediğini ifade ettiğinde Sokrates, O'na şöyle yanıt verir: "Bu duyduğun acılar, benim aziz Theaitetosum, boşluğun değil, gebeliğin acılarıdır" (Platon, 1986: 189). O'na göre; zorlu geçen gebelik sürecinde ebenin desteği çok önemlidir. Sokrates'ten aldığımız ilhamla denilebilir ki; kendini aslında hiç de tanımadığını anlamış ve sonrasında kendine dair bir tür keşif sürecine girmiş birey için söz konusu süreç; engebeli yolları olan, sarp yokuşlu bir süreçtir. Fakat Sokrates'in kadim bilgeliğinin izinden gidilerek, O'nun doğurtma yöntemiyle, insanın kendisini yeniden doğurabileceği umut edilebilir. Bu aşamada danışmanın rehberliği tıpkı ebeninkinde olduğu gibi doğuma doğru yol alan danışan için oldukça gereklidir.

Sokrates'in soru sorma tekniğinde anlaşılır olma gayreti de dikkat çekicidir. O, defalarca sorduğu soruları açıklamalar ve anlaşılır kılmak için ifadelerini çeşitlendirir, örneklerini çoğaltır. Bu bağlamda danışmanın da, kadim bilgeliğin ayak izlerini takip ederek, danışanla girdiği iletişimde kendisini, anlaşılır kılmak ve karşısındakini gerçekten anlamakla ilgili yeterlilik göstermesi beklenir. Kullandığı sözlü ve sözsüz dil, ses tonu, konuşma tarzı vs. hep bu yeterliliğin kapsamı içinde yer alır.

Manevi danışmanların yeterlilikleri düşünüldüğünde bir danışmanın kim olduğunu, yaşamdan ne beklediğini, kendisi için önemli olanın ne olduğunu bilmesi gerekir. Dolayısıyla danışmanın kendilik bilinci gelişmiş olmalıdır. Çünkü danışanlar için danışmanın kişilik özellikleri oldukça etkilidir. Danışan için yer yer bir model olarak görülen danışmanın, kendi problemleriyle yüzleşen, olumlu bakış açısına sahip, gerçekçi düşünebilen, muhatabını sorunlarını çözme konusunda teşvik edebilen birisi olması önemlidir. Burada Sokrates'in ruhsal doğurtmayı yaptırın

ebe pozisyonu günümüzün çağdaş manevi danışmanlarıyla ilişkilendirilebilir görünür. Bu bağlamda Topuz'un da ifade ettiği gibi kendini tanıma çabası içine girerek kendi duygu ve düşüncelerinin farkına varan, güçlü ve zayıf yönlerini tanıyan, tutarlı bir değerler sistemine sahip olan, değişmeye, gelişmeye açık olan, nitelikli kişilerarası ilişkiler kurabilen bir danışman, danışan için iyileştirici olabilir (Topuz, 2014).

Sokrates'in ebelik sanatında ebe olan kişinin artık doğuramayacak aşamada olması gerektiği vurgulanır. Fakat söz konusu edilen ebeler, kısır kadınlar arasından da seçilemezler. Çünkü bu sanatı gerçekten icra edebilmeleri için onların tecrübi olarak doğumu bilmeleri gerekir. Gerçek ebelik üzerine Atina'daki bu geleneği Sokrates aynen kendi yöntemine uyarlar. O'na göre, felsefi eleştirel düşünme yoluyla sancılı bir bilme sürecinden geçmemiş olanlar düşünsel doğumda rehberlik edemezler. Bunun yanı sıra hala doğurganlığı sürenler de ebelik yapamazlar. Sokrates'in "*doğurtanlar doğuramazlar, doğurma sürecindekiler de doğurtamazlar*" düşüncesindeki temel vurgu; ebelerin tüm düşünsel süreçlerini tamamına ulaştırdıkları için artık yeni düşünsel keşifler yapamayacaklarına ilişkin değildir. Burada Sokrates tarafından asıl anlatılmak istenen, kendi üzerinde tecrübe edilmemiş bir sanatın başkalarına hakkıyla uygulanamayacağı hususudur. Sokrates'in diyalogları bu yüzden samimi ve gerçekçidir. Çünkü O, bu uğurda gerçekten sancı çekmiş, zorlu yollardan geçmiş kendisi de doğurmuş bu yüzden doğurtma statüsüne ulaşabilmiştir.

Sokratik ebelik yönteminin, danışanın kendisini anlama ve böylelikle kendisini yeniden şekillendirme, temellendirilmemiş kabullerini çürütme yolculuğunda ona rehberlik edecek olan danışmanın da daha öncesinde doğumu, doğuma götüren zorlu süreci tecrübe etmiş olmasının, danışanını gerçekten hissederek anlayabilmesinde yararlı olacağı düşünülebilir. Çünkü Sokrates'in dediği gibi "*görgü olmadan bir sanatı öğrenmek mümkün değildir*" (Platon, 1986: 190). Burada sorulması gereken soru şudur: "Danışanın içine düştüğü düşünsel çıkmazları yaşantılamamış, hiç ciddi bir desteğe ihtiyaç duymamış, muhtaçlık hissetmemiş bir kimse danışanını ne kadar anlayabilir, ona ne kadar yardımcı olabilir? Danışana ilişkin geliştirilmiş olan manevi danışmanlık ve rehberlik gibi bir uygulamayı nasıl hakkıyla gerçekleştirebilir?" Klessman, bu bağlamda Jung'dan ödünç alarak "yaralı şifacılar" metaforunu kullanır. O'na göre; şifa verici yetenekleri gelişmiş olanlar; her zaman güçlü ve neşeli olanlar zayıf ya da yardıma muhtaç olarak hayattan geçmemiş olanlar değil, tam tersine acı ve ıstırap çekenler, acizliği, güçsüzlüğü ve yardıma muhtaçlığı tatmış olanlardır. Nitekim kendi acısı insanı, muhatabının acısına karşı duyarlı

kılabilir. Kendi yardıma muhtaçlığını hatırlamak başkasının güçsüzlüklerine dair empati uyandırabilir (Klessman'dan akt: Ağlıkaya Şahin, 2017: 83). Kemal Sayar da bu hususta, asıl şifacı olan Tanrı'nın ışığıyla, bireyin ruhunda iyiliği aktive ederek kendi yaralarını iyileştirmesinin yolunun, başkalarına şifacı olmaktan geçtiğini vurgulayarak Klessman'la ortak paydada buluşur (Sayar, 2009: 29).

Ayrıca Sokrates'te kendisini ölüme mahkûm edenlere yönelik bile nefrete dönüşmeyen insan sevgisi danışman da aranan oldukça önemli bir özelliktir. Bir danışmanın insanları gerçekten sevmesi, onlara değer vermesi, yardım etmeye gönüllü olması danışmanlık sürecini olumlu etkileyen yeterliliklerdendir. Bunlara ek olarak danışanların dünyasını anlayabilmek, danışanların kendilerini geliştirmelerine, farkındalık düzeylerini arttırmalarına aktif bir şekilde katılmak ve onları oldukları gibi kabul etmek etkin bir danışmanda olması gerektiği düşünülen danışma becerilerindedir.

Sokrates, doğurtma yöntemini kullanırken, 'öngörülü olma'yı da ebede olması gereken özellikler arasında sayar. Öncelikle gebeliğin tespitinde ebenin öngörüsü oldukça değerlidir. Bir düşünsel sanat olarak ebelikte bu tespit; kendine ilişkin sorgulayıcı tavırla hareket eden, tutarlı, kendisiyle çelişmeyen ve rasyonel bir uslamlamayla hedefine ilerleyen kişinin yeterliliğine ilişkindir. Ebelerin bir diğer özelliği; onların, çocuğu doğurtmaya yetili oldukları gibi gerekli gördüklerinde onu düşürtme kararını da alabilecek oluşlarıdır. Yani bu bağlamda ruhun iyileştirilmesi, kişinin yeniden kendisini bulması için ebe olan kişi, yanlış olan yargıları, çelişkili kabulleri, temellendirilmemiş fikirleri düşürttürebilecektir. Ayrıca ebeler Sokrates'e göre; en iyi çocukları meydana getirmek için hangi kadının hangi erkekle birleşmesi gerektiğini de çok iyi bilirler. (Platon, 1986: 190) Sokrates kendi ebeliği üzerine, manevi danışmana yol gösterecek mahiyette, şöyle söyler: "...öyleleri de vardır ki gebe olmadıklarına karar veririm; düşünceme göre böylelerine hiç yararım dokunamaz; onlara bütün hayirseverliğimle aracılık ediyor ve kimlerin dostluğundan yararlanabileceklerini, Tanrı'ya şükür çok iyi kestirebiliyorum. Bunlardan birçoğunu Prodikos'a, birçoğunu da Tanrının lütfunu görmüş başka bilge adamlara gönderdim" (Platon, 1986: 192). Sokrates, alıntıladığımız ifadelerinden anlaşılacağı üzere, tüm insanlara hitap eden bir yöntemle diyalog kurduğu iddiasından oldukça uzaktır. Her insana uygun bir reçetesi olmadığına bilincindedir. Kimi zaman iletişim kurduğu insanlardan bir kısmının kendisinden ziyade başka bilgilerden fayda sağlayabileceğini öngörür ve bu öngörüyle onları başka kimselere kanalize eder. Bu bağlamda Sokrates'in manevi danışman için oldukça mühim bir örnekliğinden söz edilebilir. Nitekim danışman da kendini yetersiz bulduğu ya da daha farklı bir alanda hizmet

almasının daha uygun olduğuna kanaat getirdiği danışanlar için Sokrates tarzı bir yönlendirme girişiminde bulunabilir.

Sokrates'e göre; ruhsal ve bedensel ebelikler üzerine bir karşılaştırma yapılırsa ruhsal ebeliğin daha mühim olduğu anlaşılabilir. Çünkü bazen gerçek bir bebek dünyaya getiren bedensel ebeler bazen de ölü bebeklerin doğmasına ön ayak olurlar. Onların amacı ölü ya da diri fark etmeksizin bebeği doğurtmaktır. Hâlbuki ebe olarak bir filozofun görevi gerçek olanı gerçek olmayandan ayırt etmek ve sadece doğru ve iyi olanı doğurtmaktır. Sokrates kendi ebelik sanatına dair şöyle söyler:

“Sanatımın en özgün yanı delikanlının ruhunun ortaya koyduğu ürün boş ve aldatıcı bir şey midir yoksa katıksız ve gerçek bir şey midir, bunu kesin olarak araştırmak ve ortaya çıkarmak yetisidir. Öyle ya, ben şu noktada ebelere tümüyle benzerim: bilgelik konusunda ben de ebeler gibi kısrım, daima başkalarına soru sorduğum, kendim ise hiçbir konu hakkında hiçbir zaman kendi düşüncemi söylemediğim için —çünkü hiçbir bilgelik iddiasında değilim- birçokları beni kabahatli görürler ki bu tamamıyla doğrudur. Bunun nedeni şudur: Tanrı beni başkalarını doğurtmaya zorluyor, fakat doğurmayı benim elimden almıştır... Benimle temas edenler ilk önce hiçbir şey bilmiyor gibi görünürler. Oysa tümü, sohbetimizin devamı sırasında Tanrı'nın inayetiyle, kendileriyle başkalarının da tamık olduğu gibi, şaşırılacak ilerlemeler gösterirler. Bununla birlikte benden hiçbir şey öğrenmedikleri de açıktır. Bu güzel düşünceler hazinesini yalnızca kendi içlerinde bulur, onu meydana koyarlar” (Platon, 1986: 191-192).

Yukarıda alıntılanan düşüncelerinde Sokrates, yaptığı işte Tanrı'nın da rızası olduğunu imler. Tıpkı çoğu manevi danışman gibi O da Tanrıdan esin alır ve insanların ruhlarını iyileştirme çabasının Aşkın Olanın desteklediği bir çaba olduğunu düşünür.

Sokratik diyalog esnasında unutulmaması gereken bir diğer unsur da, danışmanın, danışan için en iyisinin ne olduğuna dair kesin bir bilgiye sahip olmadığı gerçeğidir. Söz konusu edilen ebelik pozisyonu, arzulanan değişimin danışan merkezli olduğu gerçeğini hatırlatır. Burada danışman değil danışan asıl benliğini doğuracak olan kişidir. Bu bağlamda eğer danışman, danışana dair her şeyin bilgisine sahip olduğunu düşünürse, danışanın yolunu tıkayabilir. Aslında gerçek bir Sokratik ebe olmak bilmemenin radikal bir kabulüyle mümkündür. Buna paralel olarak ebe ve gebe ilişkisi, karşılıklı iş birliğini ve güveni de sembolize eder. Bu sevgi, saygı, güven dolu birliktelik, kurulacak olan güçlü bir ilişkinin ilk işaretleridir. Sonuçta bu ilişki, danışmanın da kılavuzluğuyla, danışanın kendini bulabileceği ve dolayısıyla kendi için neyin iyi neyin kötü olduğunu tespit edebileceği bir birlikteliğe dönüşür. Bu süreçte, Sokrates daha çok bildiği için değil bilgisizliğine ilişkin farkındalık geliştirdiği için

önemli bir modeldir. Muhatabının bilmediğini bilmesini sağlayarak Sokrates, muhatabına bilmenin kapılarını açar. Bugün yapılan danışmanlıkta danışanın kendine, varoluşa dair bilişsel yanılgılarına dair farkındalık ürettirdiği ölçüde Sokratik yöntem dikkate alınmaya değerdir.

Sokrates'in, muhatabının sanıları üzerine eleştirel düşünmesini sağlamaksızın, ona kendi düşüncelerini empoze etme tehlikesinden itinayla kaçınması ve muhatabının gebeliğine içten bir inançla yaklaşarak onunla samimi bir diyaloga girmesi, gerek duyduğunda Tanrı'yı da işin içine katması, manevi danışman için bir model niteliğindedir. Manevi danışmanın, danışanın kendi değerlerini bulması, kendine ilişkin doğru tasavvurlar geliştirebilmesi için, danışmanın baskın bir şekilde kendine ilişkin olanı dile getirmemesi Sokrates tarzı bir tutumdur. Eğer danışanda Tanrı'ya dair bir meyil varsa danışmanın Tanrı'yı da diyaloga ortak etmesi danışmanlık sürecini olumlu etkileyebilecektir.

Sokrates'in doğurtma yönteminin kalkış noktası, çok fazla zihinsel yeterliliğe gereksinim duyulmaksızın samimi bir gönüllülükle felsefi doğruya ulaşılacağı ön bilgisinden güç alır. Ayrıca ulaşılmak istenilen bu felsefi doğruya insan, kendi kararlılığıyla iradesini yönlendirerek erişebilir. Ancak bu yolla insan, ön kabullerinden, sanılarından kurtularak özgürleşebilir. Burada insanın etkinleştirdiği felsefi kavrayış, Sokratik danışmanın rehberliğiyle ilerleyen kişinin kendi iradi gücüne ve istekliliğine odaklanır. Bu yolla insan daha doyurucu ve daha nitelikli bir yaşama merhaba diyebilir (Yücesoy, 2006: 244).

Kierkegaard da Sokrates'in bu yöntemini değerlendirirken insan için gerekli olan şeyin hammaddesinin yine insanın kendisinde bulunabileceğini söyler. Çünkü Sokratik düşüncenin temel prensibi; hakikatın bilgisinin, diyalog esnasında Sokrates'in sorularına muhatap olan kişinin kendisinde örtülü bir şekilde bulunduğu duyulan inançtır. Dolayısıyla, diyalog boyunca, soran ve sorulan arasında büyük bir farklılık olduğu düşünülmemelidir. Nitekim birinin hatırladığını öteki unutmuş olsa da onu yeniden hatırlama çabası içindedir. Bu durum soru sorulanın kendine duyduğu güveni artırıcı ve umut vericidir.

Kierkegaard'a göre; sonsuz mutluluğa, insan tarafından kendisinde var olan potansiyel gücün farkına varılması ve bu gücün harekete geçirilmesiyle ulaşılabilir. "*Arabacının atın yükünü çekemeyeceği, ancak ata kendi yükünü çekmesi için kamçısıyla yardım edebileceği gibi*" (Kierkegaard, 2005: 16) Sokrates, bu yüzden bir ebe olarak gündemdedir ve hep de gündemde kalacaktır.

Marinoff' da Sokrates'ten esinlenerek; birçok problemle cedellenen bireyin bu sıkıntılı durumu atlatabilmesi için, ihtiyaç duyulan ve zaten kendisinde potansiyel olarak bulunduğu inanan bilgeliği aktive edebilmesi için bir nevi felsefi ebeğe ihtiyaç duyulabileceğini belirtir (Lou Marinoff, 2015: 79). O'na göre bu ebe, gerçekten gebe olunan düşüncelerle, *pathologos* adı verilen yanlış inançları, temelsiz fikirleri birbirinden ayırt etmeye ön ayak olur (Lou Marinoff, 2015: 153). Çünkü kişinin gerçek iyiliğe ulaşabilmesi için yanlış ve zararlı inançlarını; doğru ve yararlı inançlarla değiştirmesi gerekir. Pathologosların keşfi kişinin ruhsal iyiliği için atılması gereken ilk adımlardan biridir. Öyleyse bir manevi danışmanın yeri geldikçe felsefi ebeklik yapmasının danışan için yararlılığının altının çizilmesi gerekir. Tim LeBon'a göre, "iyi bir danışmanlık, Sokratik titizliğin ve Rogerian insanlığın başarılı evliliği olarak görülebilir" (Tim Lebon, t.y.).

S o n u ç

Manevi danışmanlık ve rehberlikte bir ebeklik sanatı olarak felsefenin görevi, danışanı kısa yoldan yanıtlara götürmek yerine düşündürücü sorular yoluyla danışanın kendi yanıtlarını bulmasına aracılık etmektir. Bu bağlamda danışman, danışanın kişisel felsefi iç görüşünün gelişmesine destek vererek, onun kendilik bilincinin oluşmasına yardımcı olabilir. Dolayısıyla, Sokrates'in yaptığı, (bugün çağdaş danışmanların yaptığı gibi) bir tür yol arkadaşlığıdır. Bu yoldaşlıkta Sokrates'in insana dair beslediği yoğun sevgi, güven ve insanın doğasına ilişkin benimsediği pozitif yaklaşım, bugünün manevi danışmanlarına model olabilecek niteliktedir. Sokratik doğurtma yöntemi uyarınca; insanda aktive edilmeyi bekleyen; erdemli olanın, ahlaki olanın bilgisini ve dolayısıyla insanın manevi boyutunu güçlendirecek değerleri ortaya çıkarması sağlanarak insanın gerçek mutluluğa ulaşmasına aracılık edilebilir. Bu aracılık Tanrı tarafından da teşvik edilen bir ruh bakımı olarak manevi danışmanların temel motivasyon kaynağı olarak düşünülebilir.

K a y n a k l a r

Ağaoğulları, M. A. (ed.). (2015). *Sokrates'ten jakobenlere Batıda siyasal düşünceler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ağilkaya Şahin, Z. (2016). Hristiyan gelenekte manevi bakımın teorik temelleri. *Spiritual Psychology and Counseling*, 1 (1), 43-74.

Ağilkaya Şahin, Z. (2017). *Manevi bakım ve danışmanlık*. İstanbul: Marmara Akademi Yayınları.

Akdemir, M. (2016). *İnsan felsefesi*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Arslan, A. (2006). *İlkçağ felsefesi tarihi-2*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ayten, A. & Tınaz, N. & Koç, M. (ed.). (2018). *Manevi danışmanlık ve rehberlik-1*. İstanbul: Dem Yayınları.

Cevizci, A. (2016). *İlkeçâğ felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.

Dirk, J. L. & Faurie, D. P. (2011). Towards a definition of philosophical counselling in south African journal of psychology. *South African Journal of Psychology*, 41 (1), 1-47.

Eflatun. (1998). *Sokrates'in savunması*. (çev. N. Berkes). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Hadot, P. (2017). *İlkeçâğ felsefesi nedir?* (çev. M. Cedden). Ankara: Dost Kitabevi.

Hegel, G. W. F. (2018). *Felsefe tarihi-1*. (çev. D. Barış Kılınc). İstanbul: NotaBene Yayınları.

Kierkegaard, S. (2005). *Felsefe parçaları ya da bir parça felsefe*. (çev. D. Şahiner). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Koç, M. (2016). *Manevi-(psikolojik) danışmanlık: Müslüman-Türk diasporası örneği*. Bursa: Emin Yayınları.

Lebon, T. (t.y.). *Socrates philosophical counselling and thinking through dialogue*. (<http://www.timlebon.com>). Erişim Tarihi: 12. 07. 2020

Marinoff, L. (2015). *Prozac'ı bırak Platon'a bak*. (çev. E. Başer). İstanbul: Profil Yayınları.

Nietzsche, F. (2010). *İyinin ve kötünün ötesinde*. (çev. A. İnam). İstanbul: Say Yayınları.

Platon. (1986). *Diyaloglar-2*. (çev. T. Gökçöl). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Platon. (2011a). *Euthyphron*. (çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.

Platon. (2011b). *Lakhes*. (çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.

Sayar, K. (2009). *Her şeyin bir anlamı var*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Saygın, T. (2011). *Antik Yunan da felsefe ve çağımıza etkileri*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.

Timuçin, A. (2004). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.

Timuçin, A. (2009). *Düşünce tarihi-1*. İstanbul: Bulut Yayınları.

Topuz, İ. (2014). *Din görevlilerinin manevi danışmanlık yeterlilikleri*. Isparta: Manas Yayınları.

Versenyi, L. (2010). *Sokrates ve insan sevgisi*. (çev. A. Cevizci). İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Yücesoy, S. (2006). *Sokratik konuşma tarih-kuram-uygulama*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

